

Wprowadzenie

„Kwartalnik Kresowy” z pewnym opóźnieniem wchodzi w nowy rok wydawniczy. Wojna u naszych wschodnich sąsiadów nie nastrojała optymistycznie instytucji, których beneficjentami finansowymi byliśmy do tej pory. Straciliśmy mecenasa państwowego, mimo wysokich ocen merytorycznych, jakie towarzyszą naszym działaniom. Po pewnych perturbacjach biurokratycznych, odwołaniach, wyjaśnieniach pozostaliśmy przy jedynym mecenasie, przy Samorządzie Województwa Mazowieckiego. Muzeum Niepodległości jest instytucją kultury pozostającą pod bezpośrednim zarządem Sejmiku Mazowieckiego. Zarząd Województwa ustalając budżet instytucji, dla których jest Organizatorem, posiada pewną rezerwę na tzw. udział własny, ale z zainteresowaniem towarzyszy staraniom instytucji o środki konkursowe, państwowe i europejskie. Tym razem musieliśmy poprosić o całość, o pełną dotację na wydawanie czterech numerów naszego kwartalnika.

Opóźnienia nadrabiamy, wydając w pierwszym półroczu dwa numery „Kwartalnika Kresowego”. Wydanie podstawowe, na papierze, poprzedzają cyfrowe numery zamieszczane na muzealnej stronie czasopisma. Przypomnijmy, że jesteśmy też dostępni (i czytani, cytowani) na platformach cyfrowych, szczególnie w Mazowieckiej Bibliotece Cyfrowej.

W poprzednim numerze, w artykule wstępnym, dużo miejsca poświęciliśmy 25-leciu Samorządu Województwa Mazowieckiego. Teraz przypomnijmy pokrótce słowa Marszałka Adama Struzika wypowiedziane podczas gali dwudziestopięciolecia:

„Dokładnie 5 czerwca 1998 r. Sejm RP przyjął ustawę o samorządzie województwa. Zmieniła ona podział terytorialny kraju. Zmniejszono liczbę województw z 49 do 16. Jednocześnie utworzono na tym szczeblu władzę samorządową, co miało służyć decentralizacji państwa i wzmocnieniu regionów. Przekazanie samorządom zadań publicznych przyczyniło się do sprawniejszego wykonywania

i lepszego dostępu do wielu usług ważnych dla codziennego życia mieszkańców.

To właśnie zaangażowanie samorządów i zapał społeczeństwa przyniosły wymierne efekty. –Dzięki wspólnej pracy Mazowsze jest liderem w sferze ekonomicznej, naukowo-gospodarczej, kulturalnej, rolniczej czy innowacyjnej. Wytwarzamy prawie jedną czwartą PKB Polski. Pierwszy budżet województwa wynosił 367 mln zł, dziś to już ponad 8 mld zł. Za tym idą tysiące inwestycji i przedsięwzięć. Ten ogromny postęp, praktycznie we wszystkich dziedzinach życia to lepsze warunki rozwoju i pracy wszystkich mieszkańców Mazowsza”.

Prezentowany numer „Kwartalnika Kresowego” zawiera artykuły będące kontynuacją publikacji zamieszczanych w poprzednich edycjach. Takim jest przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych, dotyczących tym razem przebiegu II wojny światowej na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej. Poprzedni, poświęcony rozprawom naukowym uczonych ukraińskich dotyczących roli ludności ukraińskiej w historii Polski, wzbudził w wielu środowiskach twórcze zainteresowanie. Możliwe, że kiedyś podobne zestawienia pojawią się w czasopismach naukowych naszych wschodnich sąsiadów. Niestety wojna, jakie jest udziałem Ukrainy, jak widzimy, nie zatrzymało tamtejszego rozwoju kulturalnego i naukowego.

Piotr Olechowski analizuje w prezentowanym numerze „Kwartalnika Kresowego” dwie dostępne w internecie prace naukowe ukraińskich uczonych. Są to doktoraty obronione w ostatnich latach na ukraińskich uczelniach wyższych, prace odnoszące się, jak wspomnieliśmy, do przebiegu II wojny światowej na dawnych ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej. Zaprezentowano w artykule naszego autora główne tezy, a także bazę źródłową dysertacji dotyczących dwóch tygodni we Lwowie w okresie zmiany okupanta (koniec czerwca – początek lipca 1941 roku) oraz sytuacji na ziemi tarnopolskiej w latach 1939–1941. Publikacja tego rodzaju zestawienia, wraz z podaniem źródła dostępu do całości maszynopisów analizowanych prac, ma na celu umożliwienie polskim historykom zapoznanie się z najnowszymi ustaleniami badaczy ukraińskich. Przyjdzie zapewne czas na podobne analizy ze strony ukraińskich uczonych.

Zespół „Kwartalnika Kresowego” przymierza się do uruchomienia biblioteki czasopisma, serii wydawniczej zawierającej publikacje monografii (druków zwartych) poświęconych poszczególnym zja-

wiskom i dziedzinom. Być może znajdziemy sponsorów na publikacje tłumaczeń ukraińskich rozpraw naukowych, licząc na rewanż w czasie rychłego pokoju na Ukrainie. „Niepodległość i Pamięć”, inny periodyk naukowy wydawany w Muzeum Niepodległości, ma już spore osiągnięcia. W przygotowaniu znajduje się, dostępny już w Internecie, 14. tom *Bo Ci wstydu nie zrobiłem... Działalność kulturalno-oświatowa i życie religijne polskich jeńców wojennych osadzonych w obozach specjalnych NKWD. Wrzesień 1939–maj 1940* Krzysztofa Bąkały. Również „Kwartalnik Kresowy” ma w przygotowaniu dwie pozycje: monografię dotyczącą sportu na dawnych polskich Kresach Wschodnich Roberta Gawkowskiego oraz wznowienie wspomnień Beniamina Anolika (3 maja 1926–2 lutego 2018) z czasów okupacji niemieckiej na Litwie oraz z obozu koncentracyjnego Klooga w Estonii.

Andrzej Olejko kontynuuje swoje badania. W poprzednim numerze opublikowaliśmy niezwykle interesujący szkic historyczny *Kresowe eskadry 1939*. Teraz zamieszczamy równie interesujący i niezwykle potrzebny (zawierający nieznane archiwalia) artykuł poświęcony wydarzeniom z pierwszych dni listopada 1918 na terenie Przemyśla, Chyrowa i Bieszczadów. Podstawowym materiałem badawczym jest raport generała Stanisława Puchalskiego, uzupełniony nieznanymi źródłami archiwalnymi.

Kilka tekstów poświęciliśmy historii Ormian polskich, żyjących kiedyś na Kresach, zwięźczone zostało to przypomnieniem niedawno zmarłego ks. Tadeusza Isakowicza-Zaleskiego.

Warto też zapoznać się z artykułem Lecha Wojciecha Szajdaka, niestrudzonego badacza twórczości międzywojennej Grupy Poetyckiej „Wołyń” oraz grupy autentystów współtworzonej przez jego ojca Stefana Szajdaka. Artykuł o zapomnianym poecie Bolesławie Kобрzyńskim rodzi nadzieję na powstanie następnych monografii poświęconych Stanisławowi Czernikowi, Janowi Bolesławowi Ożogowi, Jerzemu Pietrkiewiczowi...

Profesor L.W. Szajdak jest laureatem Nagrody im. Józefa Łobodowskiego wręczonej mu niedawno w Muzeum Niepodległości. Znajdzie zapewne możliwości kontynuowania swoich literackich badań. Czasopisma Muzeum Niepodległości są otwarte na tego typu propozycje.

Tadeusz Skoczek